

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 22 juli 1914 kl. 2 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av föreskrift, att rusdrycker ej få finnas ombord å flottans fartyg.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 205, har herr Liljedahl hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana bestämmelsers utfärdande, att inga rusdrycker få finnas ombord å den svenska flottans fartyg».

Med avseende å motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Vårt folks frigörande från vanan att använda akoholhaltiga drycker såsom njutningsmedel är ett krav, som alltmer trätt i förgrunden, och vid förverkligandet härav är det statsmakternas plikt att lämna sitt kraftiga bistånd.

Utskottet.

Riksdagen har också insett, att den tid, varunder landets söner utbildas för fyllandet av deras högsta medborgerliga skyldighet, nämligen den att i farans stund försvara sitt fosterland, icke får bli sådan, att därunder mindre goda vanor kunna förvärvas. I stället bör värnplikstiden dana och utbilda goda medborgerliga egenskaper.

Riksdagen beslöt också år 1904 en skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot all utskänkning av öl å arméns lägerplatser, ävensom inom arméns och flottans samt kustartilleriets kasernområden.

Första kammarens första tillfälliga utskott yttrade 1901 i samband med redan då väckt motion angående utskänkningen å lägerplatserna:

Bihang till senare Riksdagens protokoll 1914. 13 saml. 2 avd. häft. 5 (Nr 5).

»Det lider intet tvivel, att det är en lika allmänt utbredd som rättmätig önskan, att ingenting, som kan göras, bör underlåtas för att landets manliga ungdom må, utöver den förmåga av vapnens bruk, som under mötestiden förvärvats, även därifrån hemföra vinsten av goda vanor i det enskilda livet och den moraliska styrka att motstå frestelsen till förtärandet av starka drycker, som en längre tids avhållsamhet från detta bruk otvivelaktigt skänker. I den ålder, under vilken värnplikten fullgöres, bildas vanor och mottagas intryck ofta bestämmande för framtiden.»

Flottan berördes likväl icke i 1904 års skrivelse, och det har uttalats en förmodan, att detta berodde på ett förbiseende.

Vid 1913 års riksdag väcktes emellertid en motion av hrr E. A. Nilson i Örebro, Persson i Tällberg, Thorsson och Kronlund, vari hemställdes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida ej artikeln öl lämpligen bör kunna borttagas såväl ur spisordningen för friska å flottans fartyg som ock såsom extra förplägnad.»

Denna motion blev av Andra kammaren bifallen men avslogs av Första kammaren.

Den nu av herr Liljedahl väckta motionen är en utvidgning av denna nyss berörda motion. Under det att motionärerna från i fjol endast åsyftade att borttaga ölet för manskapet, åsyftar herr Liljedahls nu väckta motion att ombord å flottans fartyg förbjuda varje användning av rusdrycker såsom njutningsmedel. Även underofficerare och officerare skulle sålunda ställas under de bestämmelser, som andra kammaren år 1913 uttalade sig för beträffande manskapet.

Utskottet är ock av den uppfattningen, att de lagar, som i hithörande fall stiftas för manskapet, också böra gälla för officerarna och underofficerarna. Utskottet ser frågan ur social och fosterländsk synpunkt och understryker det förut gjorda uttalandet, att våra värnpliktige under sin utbildningstid böra uppfostras till starka och goda karaktärer, icke minst med hänsyn till avstående från bruket av alkoholhaltiga drycker. Det goda exempel, som befälet här skulle kunna föregå med, vore säkert av utomordentligt stor betydelse. En lag, som gjorde åtskillnad på manskap och befäl, skulle ock ombord å ett fartyg framträda särskilt starkt såsom en klasslagstiftning. Detta bör enligt utskottet undvikas.

Utskottet vågar också tro, att flottans befäl gärna skulle bringa detta offer — om de anse avståndet från rusdrycker vara ett offer — såvida de visste, att de därmed bidroge till vårt folks allmänna lyftning till ökad nykterhet.

Den förnämsta invändning, som torde komma att göras, är dock den, att det icke finnes någon dryck, som på ett tillfredsställande sätt kan ersätta ölet såsom måltids- och läskedryck. Denna invändning torde icke vara befogad. Genom det meddelande från Stockholms Bryggerier, Grönwalls svagdricksbryggeri, som bifogas (Bil. 1) framgår tvärtom, att en alkoholsvag dryck fullt ut lika hållbar som ölet kan framställas. Ombord å de större fartygen finnas därjämte anordningar för framställandet av kolsyrade drycker, och intet oöverstigligt hinder torde möta för att utvidga dessa, om så skulle erfordras. Enligt uppgift användes i den engelska handelsflottan icke öl till manskapets utspisning. Manskapet erhåller i stället ett mått fruktsaft.

Att förefintliga svårigheter kunna övervinnas, såvida man blott fått blicken öppen för frågans stora nationella och principiella innebörd, framgår därav, att, enligt ingångna underrättelser, å de norska och amerikanska örlogsflottorna vidtagits sådana åtgärder, som de här åsyftade.

Norska stortinget har efter en längre debatt med 85 röster mot 29 gjort följande uttalande:

»Regeringen anmodas att sörja för att förbud mot begagnande av rusdrycker genomföres under militära övningar både till lands och sjöss, gällande såväl officerare som soldater.»

Försvarsministern har, enligt vad utskottet genom utrikesdepartementet och svenska beskickningen i Kristiania inhämtat, godkänt stortingets beslut och enligt uppgifter i pressen skall regeringen i sin helhet även ha gjort detsamma.

Förenta staternas sjöminister, mr Josephus Daniels, har den 5 april i år utfärdat en order, som i översättning lyder:

»Förtäring eller införsel för förtäring av alkoholhaltiga drycker å något av flottans fartyg eller örlogsvarv eller station är strängt förbjudet, och den kommenderande officeren göres personligen ansvarig för tillämpandet av denna order». (»The use or introduction for drinking purposes of alcoholic liquors on board any naval vessel or within any navy yard or station is strictly prohibited, and commanding officers will be held directly responsible for the enforcement of this order»).

Uppslaget till förbudet har, enligt vad utskottet fått sig meddelat, givits av militäröverläkaren, dr William C. Braistad, som i en rapport framhållit faran av alkoholbruket ombord å flottans fartyg och å dess stationer, och med särskild tanke på de nyblivna officerarne (ungdomar från 22 års ålder) föreslog han, att förbudet skulle gälla både officerare och manskap.

Om vid fartygs besök i utländska hamnar eller eljest ombord någon festlighet anordnas, vid vilka s. k. skålar utbringas, må endast ojäst druvvin användas. Om emellertid i något särskilt fall internationell artighet skulle kräva något undantag från regeln, så bör framställning därom göras till marindepartementet.

Förbudet trädde i kraft den 1 juli.

Med anledning av den framkastade invändningen, att ett bifall till föreliggande motion skulle medföra, att ombord å ett flottans fartyg icke en fartygsläkare skulle kunna medtaga någon uteslutande för medicinskt ändamål avsedd alkoholhaltig dryck, så har utskottet förvissat sig om, att motionären icke har med sitt yrkande åsyftat detta. Utskottet är även för sin del av den uppfattningen, att det är rusdryckernas bruk såsom njutningsmedel, vilket här bör ersättas med bruk av andra, för vårt folks andliga och kroppsliga hälsa mindre farliga drycker.

Med allt erkännande av den duglighet flottans befäl gjort sig känt för, kan utskottet dock icke underlåta att framhålla den stora risk, som *kan* ligga i att befålet ombord begagnar sig av rusgivande drycker. Det torde dock vara ofrånkomligt fastslaget, att även rätt ringa mängder alkohol kunna verka nedsättande på våra förnämsta själsegenskaper. Även en obetydlig mängd alkohol kan sålunda förringa förmågan att snabbt kunna uppmärksamma och fatta. På inga torde dock i detta hänseende så stora krav kunna ställas som just på våra sjömilitärer, där de minsta handlingar och de kortaste ögonblick kunna innebära räddning eller förlust av de största värden.

Med anledning av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana bestämmelsers utfärdande, att inga rusdrycker (med undantag av för medicinskt ändamål avsedda) få finnas ombord å den svenska flottans fartyg.

Stockholm den 21 juli 1914.

På utskottets vägnar:

M. ENDERSTEDT.

Vid ärendets slutliga behandling hava närvarit hrr Enderstedt, Kant, Zelahn, Gustafsson i Brånsta, O. Nilsson i Örebro, Johanson i Gäre*, Isaksson*, Nordström*, Johanson i Vetlanda* och Persson i Västervik.

* Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Kant* och *Gustafsson* i Brånsta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl Maj:t anhålla om sådana bestämmelsers utfärdande, att starkare alkoholhaltiga drycker än vin och öl icke må annat än för medicinska och tekniska behov, få finnas ombord å den svenska flottans fartyg.

Bilaga.

Ledamoten av Riksdagens Andra kammare Herr Redaktör M. Enderstedt,
Stockholm.

Vi erbjuda oss att leverera en, under garanti av de fullständigaste tekniska resurser, som hittills stå till buds, tillverkad och fullt ren dryck, framställd av uteslutande malt och humle som ingredienser, vilken dryck nu under en längre följd av år vunnit stadgat anseende bland den stora allmänheten såsom enda lämpliga ersättning för s. k. starkare maldrycker, enär denna innehåller högst $2\frac{1}{4}\%$ alkohol, enl. den av riksdagen antagna förordningen om tillverkning av maldrycker av den 7 aug. 1907.

Äsyftade dryck, som vi kalla Lagradt svagdricka leverera vi å såväl hartsade kärl i alla storlekar, som å buteljer om $\frac{1}{3}$ liter.

För leveranser till kungl. flottan, avseende förvaring under längre tid, garantera vi lika lång hållbarhet, som för de skattepliktiga maldryckerna, samt å flaskor om $\frac{1}{3}$ -dels liters rymd, minst en månad.

Största tillverkare inom landet av denna dryck, kunna vi åtaga oss obegränsad leverans och till fördelaktigaste priser.

Stockholm den 20 juli 1914.

Högaktningsfullt

Aktiebolagets Stockholms Bryggerier

Grönwalls Bryggeri

Karl Hagen.